

DOI: 10.33270/01232502.102
УДК 340.12

Вплив постправди на суддівський розсуд: минуле, сьогодні, майбутнє

ВАНДЖУРАК Роман*

доктор філософії в галузі права, адвокат
м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8474-2276>

Анотація. Стрімкий розвиток інформаційного суспільства, як ери швидкого доступу до інформації, має не тільки переваги, але й недоліки. Одним із таких недоліків є явище постправди – сприйнятої на віру (без перевірки правдивості фактів) правди. В добу інтернету це явище стрімко розвивається й щодня стає ближчим до різних верств населення, організацій та груп. У той час, наскільки б судова влада не проголошувала про свою незалежність та разючі зрушення внаслідок чергової реформи, вплив на внутрішнє переконання судді (суддівський розсуд) з боку думки громадськості, певних культурних або політичних наративів, чи загальнопоширеної думки, у тому числі й в інтернеті, був, є, і очевидно - з кожним роком буде ще вагомішим. Тому автор і ставить мету в цій статті дослідити саме явище постправди, знайти її негативні прояви на суддівський розсуд у минулому та сьогодні, визначити методи протиставлення цьому явищу й передбачити можливі наслідки у випадку бездіяльності в майбутньому. Методами аналізу, синтезу та узагальнення автор розкрив саме поняття постправди, проаналізував його становлення та розвиток в історичній ретроспективі, а за допомогою дедуктивно-логічного аналізу дійшов до висновків про негативний вплив постправди на суддівський розсуд. Хоча саме поняття постправди є доволі молодим, останнім часом все більше науковців спрямовують свій дослідницький пошук у напрямку цієї тематики. Втім, вплив постправди на суддівський розсуд ще досі ніким ґрунтовно не досліджувався, а особливо в українському науковому просторі. Практична значущість отриманих висновків полягає в можливості їх використання під час реформування судової гілки влади, задля уникнення непоправних наслідків, пов'язаних із впливом постправди на суддівський розсуд

Ключові слова: постправда; суддівський розсуд; судочинство; філософія права; інтернет; інформація; фейк; суддя

Історія статті:

Отримано: 23.02.2023
Переглянуто: 29.03.2023
Прийнято: 27.04.2023

Рекомендоване посилання:

Ванджурак Р. Вплив постправди на суддівський розсуд: минуле, сьогодні, майбутнє. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2023. № 1 (25). С. 102–109. doi: 10.33270/01232502.102.

*Відповідальний автор

© Ванджурак Р., 2023

Вступ

Сучасне інформаційне суспільство переповнене фейками, які створюються: свідомо – заради конкретної мети; іноді – редуковані під приводом особистих емоційних переконань, політичних чи культурних вподобань; здебільшого – внаслідок некомпетентності й небажання знати правду. В новітній історії це явище називають постправдою. Разом з цим, будь-яке судове рішення має бути справедливим, що ухвалене відповідно до закону, на підставі наявних у справі доказів, які оцінюються окремо й у сукупності за внутрішнім переконанням судді. Відтак, якщо постправа має настільки вагомий вплив, що стала вирішальним фактором при голосуванні про вихід Великої Британії з Євросоюзу та президентських виборах у США в 2016 році, то очевидно, що вона може впливати й на суддівський розсуд при ухваленні судом у нарадчій кімнаті судового рішення. Тому, головною метою пропонованої статті є намагання автора дослідити це явище саме по собі, його негативний вплив на внутрішнє переконання судді при ухваленні судового рішення й можливі його наслідки для судочинства в майбутньому.

Матеріали та методи

При підготовці статті за допомогою методів аналізу, синтезу та узагальнення було опрацьовано як деякі першоджерела, з яких вбачається зародження притаманних постправді ознак, так і новітні публікації зарубіжних та вітчизняних авторів, що досліджували явище постправди, поняття суддівського розсуду, питання інформаційного суспільства тощо.

Основну увагу при цьому було зосереджено на поняттях постправди й суддівського розсуду та впливу першого на друге у минулому та сьогодні на підставі висловлювань відомих мислителів і політиків та прикладі конкретних судових процесів. Також проаналізовано низку публікацій у ЗМІ, де порушувалося питання впливу на суддівський розсуд з боку думки громадськості, суспільного інтересу, політичного режиму тощо.

Для обґрунтування результатів та формулювання висновків проведеного дослідження було використано методи дедуктивно-логічного аналізу, індуктивного узагальнення, ймовірно-статистичних оцінок та аналогії.

Результати й обговорення

У листопаді 2016 року «Оксфордський словник» – один із найвідоміших академічних словників англійської мови, визнав поняття «постправа» словом року, після того як протягом 2015 року вжиток цього слова зріс на 2000 відсотків. За визначенням цього ж таки «Оксфордського словника» – те, що стосується

або позначає обставини, у яких об'єктивні факти меншою мірою впливають на суспільну думку ніж апелювання до емоцій та особистих переконань і є постправдою (Oxford Dictionary...). За словами американського соціального філософа Лі Макінтайра, постправа є формою ідеологічної вищості, коли іншу особу прагнуть переконати в чомусь незалежно від того є для цього переконливі докази чи ні (Makintair, 2021, p. 29). Втім, постправду не слід ототожнювати з брехнею чи наклепом, хоча їй вони також притаманні. Для усвідомлення явища постправди важливо розуміти, що іноді ми помиляємося і кажемо неправдиві речі, не маючи цього на меті. У такому випадку особа висловлює «неправду», але це не тотожне брехні, адже помилка не зумисна. Але далі йде «зумисне ігнорування», коли насправді ми не знаємо, правдиве щось чи ні та однаково говоримо, не завдаючи собі клопоту перевірити, правдива наша інформація, чи ні. За ними поступає брехня, коли ми кажемо неправду з метою ввести когось в оману. Ми можемо не відчувати відповідальності за висловлення неправди, якщо ніхто її не слухає, але якщо ми ставимо собі за мету маніпулювати думкою інших і переконати їх у чомусь, що є неправдою, і ми про це знаємо, тут ми переходимо від звичайної «інтерпретації» фактів до фальсифікації. Це і є на думку Макінтайра постправдою (Makintair, 2021, p. 24).

Треба сказати, що саме явище і поняття постправди відносно нове, хоча її проблематика турбувала навіть древніх філософів.

У філософії поняття правди, або ж істини, бере початок ще від Платона, який устами Сократа говорив про небезпеку неправомірної претензії на знання. Незнання, – говорив Сократ, – рід поправна, адже якщо людина чогось не знає, її можна навчити. Більшу загрозу становить особа зарозуміла, яка припускає, що вже знає правду, бо в такому разі вона може діяти імпульсивно, спираючись на неправдиві факти (Makintair, 2021, p. 15). Втім, той же Платон вважав, що брехня – це зло, але в певних ситуаціях задля збереження спокою в суспільстві можна вдаватися до «шляхетної брехні». Певна річ, для добра громадян його ідеальної держави. Цицерон дотримувався принципу, що не можна ошукувати людину вільну, але «брехню рабові не вважав за проблему, варту дискусії». Оскар Вайльд обстоював естетичну цінність брехні, а Фрідріх Ніцше вважав, що добре сказана брехня – ознака величчя (Onukh, 2016).

Однією з характерних ознак доби постмодернізму є вільне ставлення до правди з переконанням, що є речі важливіші ніж правда й останнє є тільки словом, яке залежно від контексту означає для кожного щось своє. Соціальні мережі, як одне з головних на сьогодні джерел інформації, об'єднують своїх користувачів, які «споживаючи» одну й ту ж інформацію – думають однаково і

живлять одні одних, а також інших людей «новинами», незалежно від того, правдиві вони чи ні.

Колишній президент Сполучених Штатів Америки Рейган зауважував, що брехня, яку виголошують політики, все-таки припускає існування правди, яка не повинна стати відомою. Відтоді змінилося дуже багато, бо нині вже не припускають існування правди, навіть прихованої. Важить тільки те, у що люди можуть повірити (Onukh, 2016).

Вперше про постправду як поняття заговорили на початку 90-х років ХХ століття й за словами С. Тесіча – нова риторична стратегія американців зводиться до того, що «ми, як вільні люди, добровільно вирішили, що ми хочемо жити у світі постправди» (Tesich, 1992, p. 14). У 2004 році Р. Кейс заговорив про «Еру постправди» й описав її в однойменній книзі (Keyes, 2004), а у тому ж 2004 році К. Крауз запровадив термін «постдемократія», досліджуючи це явище в ширшому аніж політичному контексті й відзначив, що уникання правди й тенденція до брехні стають звичайною соціальною поведінкою (Crouch, 2000). Це привело за словами Кейса до «втрати клейма, яке раніше обтяжувало брехню; брехня стала, по суті, переступом, за який немає жодної кари» (Tesich, 1992, p. 71). За його словами люди завжди брехали і, мабуть, завжди будуть робити це. Як зауважує Н. Саноцька, із правдою часто розминаються журналісти, учені, юристи та політики. Колишня брехня була замінена неоднозначними твердженнями, які не відповідають дійсності, однак їх важко каліфікувати як явну брехню. І тому люди більше не обманюють, а «перебільшують», «помилково висловлюються», «формують неправильне судження», «вибірково розкривають інформацію», «контекстуалізують», «маскують правду», «прогинають» її чи «підсолджують», або, нарешті, «вони представляють правду в сприятливому світлі» (Sanotska, 2017, p. 108).

На сьогодні в авторитетних світових виданнях є вже досить багато публікацій на теми постправди й суддівського розсуду таких зарубіжних авторів, як К. Вайнер, Д. Робертс, А. Гопалакрішнан, В. Девіс, В. Гевін, Дж. Харсін, Р. Хавт і вже згадані нами Л. Макінтайр, С. Тесіч, Р. Кейс, К. Крауз та багатьох інших. Не оминула ця тема, нехай і побічно, вітчизняних учених, таких як Є. Бистрицький, Г. Почепцов, Л. Филипович, Н. Саноцька, М. Кольцов, Є. Ланюк, А. Токарська, А. Байрачна, Т. Бондар та інших.

Експерти з питання постправди загалом погоджуються, що одним із ключових чинників, який лежить в основі цього новітнього феномену, є розвиток комунікаційних технологій, зокрема інтернету та соціальних мереж. Надавши користувачам можливість публікувати інформацію, яка може далі поширюватися за допомогою репостів чи ретвітів, вони знівеливали

різницю між масовою та міжособистісною комунікацією.

Оскільки це явище настільки впливове, що може бути визначальним під час розв'язання такого питання, як вихід з Європейського Союзу окремої країни чи обрання президента США, виникає закономірне питання: чи не впливає це явище й на суддівський розсуд, який спільно із законом та наявними у справі доказами є вирішальними під час ухвалення судового рішення.

Передусім слід зауважити, що в історії вже відомі випадки, коли притаманний сьогоднішньому поняттю постправди вплив, ставав вирішальним при ухваленні судових рішень.

Доволі показовим у цьому контексті є судовий процес над Сократом, звинувачуваним у розбещенні молоді тим, що застерігав своїх учнів від сліпої віри у суспільно визнаних богів та сприяв формуванню у них навичок самостійного розумного мислення, протиставляючи їх тим самим авторитету державних правителів та офіційних законів. За результатами голосування Радою п'ятисот з незначною перевагою голосів було прийнято первинне рішення щодо застосування смертної кари по відношенню до підсудного. Але після того, як Сократ відмовившись від захисту, легко та переконливо спростував усі звинувачення на його адресу, заявивши у підсумку, за спогадами Платона, що «волю закону чи суду треба терпіти так само, як волю батьків; вона може бути несправедливою, але підлягає безумовному виконанню» (Demidenko, 2017, p. 784), число прибічників його страти, як це не парадоксально, суттєво збільшилося при остаточному голосуванні. Стороною обвинувачення було застосовано тактику впливу на батьківські емоції членів суддівської колегії, апелюючи при цьому до аргументу стосовно того, що Сократ, схилиючи молодь до самостійного мислення, прищеплював їй ідею непокори батьківській волі (що цілком очевидно суперечило останнім словам Сократа перед тим, як він, підтвердивши їхню щирість, випив отруйну цикуту).

Такий граничний суб'єктивізм у вирішенні цієї судової справи викликав широке обурення, що вийшло далеко за межі Афин і на досить тривалі часи стимулювало у колах інтелектуальної еліти спрямування пізнавальної активності на розробку методологічних підвалин та критеріїв раціонального мислення. При цьому раціональним вважалося лише таке мислення, принципова організація якого узгоджувалася із всезагальними законами буття. Виключно за цієї умови його результати могли претендувати на об'єктивну істинність і називатися знаннями, а не просто суб'єктивною гадкою (Vandzhurak, 2023, p. 131).

Не менш показовим у цьому відношенні є процес над Джордано Бруно, якого 17 лютого 1600 року стратили, прив'язавши до стовпа і спаливши на площі Квітів у Римі під вмовляння

його духівників відмовитись від своїх «еретичних» переконань. Проте, на відміну від хоч і абсурдних та проте зрозумілих звинувачень Сократа, від яких мислитель самостійно намагався захиститись на суді, в чому звинувачували Джордано Бруно, видається й сам Бруно не розумів, якщо в одному з протоколів його допиту записано: «Брат Джордано Бруно, син покійного Джесованні, священник ордена братів-проповідників, магістр святого богослов'я, заявив, що не повинен і не бажає відректись, не бачить підстав для відречення і не знає від чого відрікатися» (Balukh et al., 2007, p. 413).

Інквізиція переслідувала Бруно за його вчення та переконання в необхідності позбавити церкву величезних багатств і прибутків, які, на його переконання, не були заслуженими. Щодо деяких пунктів обвинувачення дискусії тривають донині, адже до наших днів дійшов лише текст закінчення вироку, відповідно до якого папа Климент VIII постановив відлучити Бруно від церкви, наслідком чого була його смерть як еретика.

Попри те, що зі згаданого фрагмента вироку нам нічого не відомо про саме обвинувачення й у чому Джордано Бруно було визнано винуватим, з відомих нам протоколів допиту та доносів на Бруно й ставлення останнього до висунутого йому звинувачення, звісно крім його претензій на незаслужені багатства церкви, ішлося про його пантеїстичну філософію про ототожнення Бога з природою й безмежності всесвіту з нечисленною кількістю світів. Це суперечило догматам церкви, за якими центром всесвіту є сонце, створене Богом. Безмежність всесвіту з його нескінченними світами звільняє людину від обмеженості створеного Богом світу, що, звісно ж, не узгоджувалося зі вченням церкви й ослаблювало її підвалини (Balukh et al., 2007, p. 409).

Таким чином, процес щодо Бруно, який тривав майже вісім років, був спрямований не на визнання винним і страту останнього, а на визнання обвинуваченим власної помилки у своїх ученнях і публічне зречення від своїх праць. Однак залишається відкритим питання, чи про таке бажання домогтись зречення Бруно від свого вчення було викликано тим, що це суперечить канонам церкви, чи церква, папа, інквізиція, судді й духовні наставники страченого були переконані в правоті Бруно й хотіли таким зреченням приховати від загалу реальний стан речей?

На наш погляд, ні. Найімовірніше, вони свято вірили в помилковість думок Бруно, але, щоб ці «помилкові знання» останній не розповсюджував як ересь, треба було спонукати автора до зречення, або ж знищити їх джерело. Весь процес, обвинувачення й вирок побудовані на інформації, яка суперечила реальним фактам. Попри те, що на той час їх було складно перевірити, власне поняття переконаності в

тому, що не відповідає дійсності, а тим паче засудження й страта за хибні переконання, є найкращою ілюстрацією нашої теми.

Наведені вище судові процеси, звісно, не єдині у світовій історії, де самі факти мали опосередковане значення для ухвалення вироку й судді ухвалювали свої рішення не на підставі встановлених фактів і доказів на їх підтвердження, а під впливом емоцій, політичних чи релігійних переконань, або ж банально – під впливом незнання. Такими процесами багата історія, починаючи від визначних судових процесів масштабу суду над Ісусом Христом, коли Понтій Пілат, заявивши відсутність претензій до Спасителя, в угоду іудейським ієрархам, умиваючи свої руки, не заперечив страту Христа, закінчуючи тисячами вироків і періоди тоталітарних режимів, де судді, маючи прагнення догодити партії, вождю, політичному режимові, виносили тисячі вироків, законність яких сумнівна й по цей день.

Проте згодом виявилось, що Сократ є уособленням мудрості, а його звинувачення абсурдні з юридичної точки зору, всесвіт дійсно складається з незліченних світів, Ісус Христос – Син Божий, а статті, за якими тисячі людей були страчені, на сьогодні декриміналізовані як протиправні.

Здавалося б, у XXI столітті, у добу проголошеного верховенства права, такі упереджені судові процеси неможливі в принципі. Втім, на наше переконання, ера інформаційного суспільства має не менший вплив на розсуд суду, ніж емоції в Елладі, інквізиція в часи Відродження, чи партія в соціалістичні часи.

Проте, на думку професора Н. Кушакової-Костицької, історичний досвід розвитку людської цивілізації засвідчує, що впровадження прогресивних технологій має суперечливий характер: з одного боку, це – нові блага та можливості, а з іншого – негативні явища, які часто супроводжуються злочинними виявами як стосовно індивідуума та соціальних груп, так і людства загалом. Дослідниця стверджує, що характерною особливістю інформаційного суспільства є виникнення нового понятійного апарату, певних змін і диференціювання вже сталих термінів, пов'язаних з його функціонуванням. Непринциповою стає розбіжність у змісті понять «інформація» – «дезінформація» (Kushakova-Kostytska, 2019, p. 313-314).

Водночас, як зазначає колишній Голова Верховного суду Ізраїлю А. Барак у своїй праці «Суддівський розсуд», ухвалюючи судові рішення суддя повинен діяти об'єктивно, проте він не має іншого виходу, окрім як вирішити справу на основі свого особистого досвіду та суддівського світогляду (Barak, 2022, p. 4). Утім, не применшуючи важливість об'єктивних чинників, якими повинен керуватися суддя при ухваленні рішення, на переконання А. Барака, мають не меншу вагу для формування суддівського розсуду суб'єктивні й

соціальні чинники, серед яких: освіта судді та його особистість та емоційність; вплив інших суддів, з якими працює суддя, що нерідко перетворюється й у братерство між суддями й наряду з традицією, яка існує в суді, передаючись від одного покоління до іншого, краплею за краплею просочується у свідомість судді та здійснює об'єктивізацію його розсуду; вплив інтелектуальних факторів та юридичної думки, яка побутує в його поколінні тощо (Barak, 2022, р. 141). Крім того, суддя знає, що відбувається з його нацією, знає проблеми держави, читає її літературу, слухає її пісні тощо. Усе це засвоюється суддею і втілюється у його розсуді. Суддя – частина свого часу. Він рухається разом з історією. Всі ці фактори, вважає А. Барак, певним чином впливають на враженість у суддівському розсуді об'єктивного та раціонального (Barak, 2022, р. 151).

Аналіз наукових публікацій і публікацій у друкованих медіа свідчить про те, що питання суддівського розсуду наразі є актуальним, а думки щодо нього є суперечливими. З одного боку, суддівський розсуд підносять мало не до божественного покликання судді, а з іншого – зводять до суддівського свавілля (Shevchenko, 2018).

Вагоме значення в такому критичному ставленні до суддівського розсуду приділяють впливу на нього з боку суспільного інтересу, громадської думки та очікування останньої, публікацій у друкованих медіа, пропагандистських наративів політичних уподобань чи релігійних переконань тощо.

Нещодавно, ключовий міжнародний експерт проекту ЄС «ПРАВО-JUSTICE» Анна Адамська-Галлант, в інтерв'ю виданню «Українське право» зазначила, що суддя не може виносити рішення, ґрунтуючись на очікуваннях громадськості або засобів масової інформації, а має виносити рішення на підставі доказів і відповідно до закону (Adamska-Hallant, 2019).

Це твердження прописане в законі й не викликає здивування. Однак, порушене питання саме по собі стверджує наявність впливу інших, окрім доказів і закону, факторів на ухвалення судового рішення. Це підтверджують серед іншого й низкою судових процесів й рішеннях по них на теренах нашої держави в останні роки, коли такі рішення були скоріше політично вмотивованими, ніж обґрунтовані в законний спосіб на підставі доказів. І хоча судова гілка влади не визнає жодного впливу на суддівський розсуд, є очевидним, що резонанс, публічність та громадська думка мають значення при ухваленні рішення в нашій державі. І немає принципової різниці в мотивах такого впливу, важливим є те, що він доходить до судді й суд його сприймає. А оскільки такий вплив не завжди ґрунтується на знаннях й перевірених фактах, у той момент, коли суд визнав якийсь факт очевидним й не перевірив його доведеність конкретними доказами, вступає в дію явище постправди.

В добу інтернету тінь постправди над судочинством стає щодня більш вагомою. Якщо двері нарадчої кімнати суду до настання ери інформаційного суспільства хоч умовно закривались, то наразі вони відкриті повністю. Прямуючи до нарадчої кімнати для ухвалення судового рішення, суддя не відключається від інтернету й не припиняє бути учасником суспільних процесів. Якщо колись для того, щоб будь-яка справа набула розголосу й резонансу і, зрештою, стала відома судді, необхідний був час, то наразі цьому судді достатньо мати гаджет та інтернет. Вочевидь це відомо PR-менеджерам і політехнологам. Тому на сьогодні з будь-якої справи можна зробити резонанс і публічність, а відтак і використати це як метод захисту. А якщо такий резонанс і публічність наповнити фейками, то будь-кого можна висвітлити як у позитивному, так і в негативному світлі, залежно від поставлених завдань. Тому часто правозахисники використовують такі методи як спосіб захисту, звинувачень чи реабілітації тих чи інших клієнтів, адже з будь-якого злочинця при бажанні й ресурсах можна представити перед загальною жертвою, а невинного таким чином, що люди вимагатимуть обвинувального вироку для нього. Якщо змиритися з цим явищем, то незабаром судові рішення будуть ухвалюватись не в судовій залі, а на вулиці, у телестудіях і кабінетах PR-менеджерів.

Вірогідно, у майбутньому інформація буде ще доступніша, де в її масі межа між «прикрашеною» чи «вигідною комусь» правдою може розмитись до непомітності, перед людиною постане завдання або сприйняти такий ілюзорний і нав'язаний кимось світ, або власними зусиллями відшукувати правдиві факти з-поміж фейків і дезінформації.

Перед суддями, очевидно, таке завдання буде стояти ще гостріше, адже вони на відміну від пересічних громадян ухвалюватимуть рішення на основі свого внутрішнього переконання, яке формуватиметься залежно від того, наскільки вони будуть прискіпливо відноситись до перевірки фактів. Інакше постправда поглине судову систему таким чином, що це стане загрозою для існування державності в класичному її вигляді із функціонуванням владних інститутів, зокрема судової гілки влади.

Небезпідставність таких побоювань підтверджується й запитами в чатах популярних на сьогодні нейромереж. Так, чат-бот ChatGPT, який працює на штучному інтелекті, розроблений лабораторією OpenAI, вже розпізнає цю проблему й на запит «вплив постправди на суддівський розсуд» видає такі результати: «постправда може вплинути на суддівський розсуд, оскільки вона може неправильно уявлення про факти, які впливають на справу. Якщо суддя вірить у неправдиву інформацію, то це може призвести до неправильного рішення. Також постправда може вплинути на громадську думку і створити певну атмосферу, яка може вплинути на суддівський розсуд. Однак, судді повинні

дотримуватися закону й засновувати свої рішення на доказах, а не на постправді або громадській думці» (The influence...).

Незалежно від ставлення до нейромереж, такі результати запиту для нашого дослідження є показовими, адже нейромережа, яка за допомогою штучного інтелекту збирає й обробляє інформацію з відкритих джерел та самостійно аналізує її, доходить висновку про існування такої проблеми, чітко окреслює її межі, наслідки й шляхи розв'язання. Якщо вже сьогодні зазначена проблема настільки вагома, що її виявляє навіть штучний інтелект, то можна відкрито говорити про її існування. Які результати отримаємо від розвитку проблеми впливу постправди на суддівський розсуд у майбутньому – можемо лише здогадуватися, але генеза цього явища підказує, що такий вплив у недалекому майбутньому може стати загрозою для існування інституту судової влади, а отже, державності.

Висновок

Аналіз поняття постправди, його еволюції та історичних прикладів застосування дають змогу

дійти висновку, що таке явище існує, не є новим, але в еру інформаційного суспільства набрало значних обертів з огляду на розширення своїх можливостей через інтернет, є надзвичайно дієвим і впливовим. Оскільки воно має неабиякий вплив на свідомість людей, то є очевидним, що воно впливає й на свідомість суддів, у тому числі в момент ухвалення ними судових рішень, що не узгоджується з правилами судочинства й може мати руйнівний вплив для їх основ та матиме незворотні наслідки для існування інституту судової влади й навіть державності, яка не може функціонувати без судочинства.

Наразі це питання безумовно потребує більш детального вивчення, але вже сьогодні зрозуміло, що обмежити суддів від впливу інформаційних технологій не вдасться, то єдиним способом не дати постправді чинити перешкоди у здійсненні судочинства на засадах справедливості та законності – це перевірка й підтвердження доказами будь-яких, навіть здавалось би очевидних фактів, задля ухвалення судових рішень на підставі доказів без впливу ззовні.

References

- [1] Adamska-Hallant, A. (2019). *Interview with the magazine "Ukrainian Law" from July 23*. Retrieved from https://ukrainepravo.com/judicial_truth/divine_law/suddya-ne-mozhe-vynosyty-rishennya-bazuyuchysna-ochikuvannyakh-gromadskosti-abo-zasobiv-masovoyi-in.
- [2] Bairachna, L.K., & Bondar, T.I. (2021). Judicial discretion as a tool for ensuring the justice of the judiciary. *Carpathian Legal Gazette*, 6, 22-27. doi: 10.32837/pyuv.v0i6(41).960.
- [3] Balukh, V., Voznyi, I., & Kotsur, V. (2007). *Historical portraits of antiquity and the Middle Ages*. Chernivtsi: Books - XXI.
- [4] Barak, A. (2022). *Judicial discretion*. Kyiv: Tsentru uchb. lit.
- [5] Bingham, T. (2000). The Discretion of the Judge. *The Business of Judging: Selected Essays and Speeches*. Oxford: Oxford Academic Press. doi: 10.1093/acprof:oso/9780198299127.003.0003.
- [6] Cavanagh, E.D. (2022). Countering the Big Lie: The Role of the Courts in the Post Truth World. *Cornelli law review online*, 107, 101-125.
- [7] Crouch, C. (2000). *Post-Democracy*. First published December 18.
- [8] Gennaioli, N., & Shleifer, A. (2008). Judicial Fact Discretion. *The Journal of Legal Studies*, 37(1), 1-35. doi: 10.1086/588266.
- [9] Demydenko, H. (2017). Socrates. *Great Ukrainian legal encyclopedia* (Vol. 2). Kharkiv: Pravo.
- [10] Kalynovskyi, Yu., & Zhdanenko, S. (2022). Sociocultural dimension of the infodemic in conditions of global instability. *Bulletin of the National University of Law named after Yaroslav the Wise*, 1(52), 27-46. doi: 10.21564/2663-5704.52.250418.
- [11] Keyes, R. (2004). *The Post-Truth Era: Dishonesty and Deception in Contemporary Life*. St. Martin's Press.
- [12] Kushakova-Kostytska, N. (2019). *Philosophical and legal foundations of information society development in Ukraine*. Kyiv: Lohos.
- [13] Makintair, Li. (2021). *Post-truth*. Kyiv: ArtHuss.
- [14] Onukh. (2016). Post-truth. *Ukrainian Week*, 47(471). Retrieved from <https://tyzhden.ua/postpravda>.
- [15] Oxford Dictionary of English. (n.d.). Retrieved from <https://en.oxforddictionaries.com/definition/post-truth>.
- [16] Rees, G., & White, D. (2023). Judging Post-Controversy Expertise: Judicial Discretion and Scientific Marginalisation in the Courtroom. *Science as Culture*, 32(1), 109-131. doi: 10.1080/09505431.2022.2114335.
- [17] Sanotska, N.Ya. (2017). Contours of post-truth in the information society. *Actual problems of philosophy and sociology*, 20, 108-111. Retrieved from <http://hdl.handle.net/11300/11467>.
- [18] Shevchenko, A. (2018). Judicial discretion and judicial arbitrariness: limits of what is permitted and responsibility for their violation. *Bulletin of Criminal Justice*, 3, 111-120. Retrieved from https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/3_2018_Shevchenko.pdf

- [19] Tesich, S. (1992). A Government of Lies. *The Nation* (January 6-13), 12-15.
- [20] "The influence of post-truth on judicial discretion" - a request of the ChatGTP chatbot developed by the OpenAL laboratory in the "Telegram-channel" messenger. (n.d.). Retrieved from https://t.me/GPT_onlinebot.
- [21] Tokarska, A.S. (2020). Modern trendy communication: realities of truth and post-truth. In *Philosophical, methodological and psychological problems of law: materials of the VIII All-Ukrainian Scientific and Theoretical Conference* (pp. 285-286). V.V. Cherniei, M.V. Kostytskyi, S.D. Husariev (Eds.). Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav.
- [22] Vandzhurak, R. (2023). *Intellectual tradition of ancient Greek philosophy of law as a conceptual basis of Ukrainian jurisprudence* (Doctoral dissertation, Kyiv, Ukraine). Retrieved from <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/23114>.

Список використаних джерел

- [1] Адамська-Галлант А. Інтерв'ю журналу «Українське право» від 23 липня 2019 року. URL: https://ukrainepravo.com/judicial_truth/divine_law/suddya-ne-mozhe-vynosyty-rishennya-bazuyuchys-na-ochikuvannyakh-gromadskosti-abo-zasobiv-masovoii-in.
- [2] Байрачна Л. К., Бондар Т. І. Суддівський розсуд як інструмент забезпечення справедливості судочинства. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. № 6. С. 22–27. doi: 10.32837/ryuv.v0i6(41).960.
- [3] Балух В., Возний І., Коцур В. Історичні портрети античності та середньовіччя : підручник. Чернівці : Книги – XXI, 2007. 502 с.
- [4] Барак А. Суддівський розсуд. Київ : Центр учб. літ., 2022. 320 с.
- [5] Bingham T. *The Discretion of the Judge. The Business of Judging: Selected Essays and Speeches*. Oxford : Oxford Academic Press, 2000. doi: 10.1093/acprof:oso/9780198299127.003.0003.
- [6] Cavanagh E. D. Countering the Big Lie: The Role of the Courts in the Post Truth World. *Cornell law review online*. 2022. Vol. 107. P. 101–125.
- [7] Crouch C. *Post-Democracy*. First published December 18, 2000. 144 p.
- [8] Gennaioli N., Shleifer A. Judicial Fact Discretion. *The Journal of Legal Studies*. 2008. Vol. 37. No. 1. P. 1–35. doi: 10.1086/588266.
- [9] Демиденко Г. Сократ. *Велика українська юридична енциклопедія* : в 20 т. Харків : Право, 2017. Т. 2 : Філософія права. С. 782–784.
- [10] Калиновський Ю., Жданенко С. Соціокультурний вимір інфомедії в умовах глобальної нестрабільності. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. 2022. № 1 (52). С. 27–46. (Серія «Філософія, філософія права, політологія, соціологія»). doi: 10.21564/2663-5704.52.250418.
- [11] Keyes R. *The Post-Truth Era: Dishonesty and Deception in Contemporary Life*. St. Martin's Press, 2004.
- [12] Кушакова-Костицька Н. Філософсько-правові засади розвитку інформаційного суспільства в Україні : монографія. Київ : Логос, 2019. 346 с.
- [13] Макінтайр Лі. Постправда. Київ : ArtHuss, 2021. 208 с.
- [14] Онух. Постправда. *Український тиждень*. 2016. № 47 (471). URL: <https://tyzhden.ua/postpravda>.
- [15] Oxford Dictionary of English. URL: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/post-truth>.
- [16] Rees G., White D. Judging Post-Controversy Expertise: Judicial Discretion and Scientific Marginalisation in the Courtroom. *Science as Culture*. 2023. Vol. 32. Issue 1. P. 109–131. doi: 10.1080/09505431.2022.2114335.
- [17] Саноцька Н. Я. Контури постправди в інформаційному суспільстві. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2017. Вип. 20. С. 108–111. URL: <http://hdl.handle.net/11300/11467>.
- [18] Шевченко А. Суддівський розсуд і суддівське свавілля: межі дозволеного та відповідальність за їх порушення. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 3. С. 111–120. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/3_2018_Shevchenko.pdf.
- [19] Tesich S. A Government of Lies. *The Nation*. 1992. January 6–13. P. 12–15.
- [20] «Вплив постправди на суддівський розсуд» – запит чат-боту ChatGTP, розробленої лабораторією OpenAL в месенджері «Телеграм-канал». URL: https://t.me/GPT_onlinebot.
- [21] Токарська А. С. Сучасна трендова комунікація: реалії правди та постправди. *Філософські, методологічні та психологічні проблеми права* : матеріали VIII Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 26 листоп. 2020 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. С. 285–286.
- [22] Ванджурак Р. Інтелектуальна традиція давньогрецької філософії права як концептуальна основа української юриспруденції : дис. ... канд. юрид. наук : 081. Київ, 2023. 237 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/23114>.

The Influence of Post-Truth on Judicial Judgment: Past, Present, Future

VANDZHURAK Roman

Doctor of Philosophy in Law, Lawyer

Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8474-2276>

Abstract. The rapid development of the information society, as the era of rapid access to information, has not only advantages, but also disadvantages. One of these shortcomings is the phenomenon of post-truth - the truth taken on faith (without checking the veracity of the facts). One of these shortcomings is the phenomenon of post-truth - the truth taken on faith (without checking the veracity of the facts). In the age of the Internet, this phenomenon develops in a geometric progression and every day it becomes closer to different segments of the population, organizations and groups. At that time, no matter how much the judiciary proclaimed its independence and striking changes as a result of the next reform, the influence on the inner conviction of the judge (judicial discretion) from the side of public opinion, certain cultural or political narratives, or general opinion (including on the Internet) was, is, and obviously - every year it will be even more important. Therefore, the author aims in this article to investigate the very phenomenon of post-truth, to find its negative manifestations at the judge's discretion in the past and present, to determine methods of opposing this phenomenon, and to predict possible consequences in case of inaction in the future. Methodology. In this article, the author revealed the very concept of post-truth using the methods of analysis, synthesis and generalization, analyzed its formation and development in historical retrospect, and with the help of deductive-logical analysis came to conclusions about the negative impact of post-truth on judicial discretion. Scientific novelty. Although the concept of post-truth itself is quite young, recently more and more scientists are directing their research in the direction of this topic. However, the impact of post-truth on judicial discretion has not been thoroughly investigated by anyone, especially in the Ukrainian scientific space and its realities. Practical significance. The obtained conclusions give the author reason to come to the opinion that no matter how the judicial branch of government is reformed, the manifestations of the post-truth already today have negative consequences for the judiciary, its influence is constantly growing, and if appropriate conclusions are not drawn and measures are not taken, in the future it may lead to irreparable consequences.

Keywords: post-truth; judicial discretion; judiciary; philosophy of law; Internet; information; fake judge